

Nasjovne unnebelâhkoe jih unnebelâhkoegielh

Tjåangan tjaalemereerenassen unnebepolihthekste

Ulmie sveerjen unnebelâhkoepolihthine lea nasjovne unnebelâhkoeh vaarlidh, dej nuepide diëdtedh meatan årroth jih histovrijen unnebelâhkoegielh däärjedidh jielije gieline. Sveerjen nasjovne unnebelâhkoeh leah jude-almetjh, romerh, saemich, sveerjesuomiejh jih tornedaeliejh. Unnebelâhkoegielh leah jiddisch, romanichib, saemiengiele jih mienkieli.

Ektie sveerjen unnebepolihthekste

Dan gaavhtan reerenassen nånnoestimmie 1999 raamekonvensjovnem dââhkasjehtieh nasjovne unnebelâhkoeh vaarlidh (raamekonvensjovne) jih europian njolkedasse laantebielie- jallh unnebelâhkoegielh (unnebegielekonvensjovne) unnebepolihthekste biejsovvin jÿtsedh politihkedajvine 2000. Maadtoe unnebepolihthekste proposisjovnesne 1998/99:143 Nasjovne unnebelâhkoeh Sveerjesne tjaalasovveme (bet. 1999/2000: KU6, rskr.1999/2000:69) jih raamekånvensjovnesne jih unnebegielekånvensjovnesne.

Reaktam nasjovne unnebelâhkoeh vaarlidh jih reaktam unnebelâhkoegielh nuhtjedh jÿtsedh jih byjjes öörnegisnie lea raamekånvensjovnen jih unnebegielekånvensjovnen mietie ellies boelhke internasjonale vaarlimesne almetje reaktasne. Gosse unnebelâhkoegielide dââhkasjehtedh dellie aaj vuesiehtidh dah gielh sveerjen kultuvresne gâävnes.

Juktie ulmiem jaksedh dellie vihkeles gaajhkh nasjovnen unnebelâhkoegielie daarpoeh jih iedtjh dââhkasjehtedh abpe laantesne jih gaajhkh daltesinie ektievökesne. Daate dovne staaten reeremh, tjielth jih laantedigkieh tjoeverin daam dââhkasjehtedh. Sveerje guhkies vuekiem âtna nånnoes jÿtjstävrom tjietline utnedh. Dannasinie unnebelâhkoepolihthekste tjoevere staatine jih tjietline ektesne daam buektiehtidh.

Nasjovne unnebelâhkoeh

Gosse raamekånvensjovnem dââhkasjehtieh dellie nommedehtien dah dâehkieh gieh unnebelâhkoeh Sveerjesne leah. Ektesne dah unnebelâhkoeh Sveerjesne öövre guhkie tÿjtem orreme. Dannasinie dej gielh jih kultuvre boelhke sveerjen kultuvre-aerpesne. Dah almetjh mejtie dâehkesne dah dovne sÿhtieh ektesne årroth jih relijovnem, gielem, vuekiem jallh kultvrem ektesne utnieh jih dah barkieh jih

gââhpoeht jÿtsedh aerpiem vaarlidh. Juktie saemich aalkoe-almiejh Sveerjesne sjiere saemiepolihthekste gâävnes.

Unnebelâhkoeh gielh

Vihkeles unnebelâhkoepolihthekste leah unnebelâhkoeh gielide duëdtedh jielije gieline. Dah gielh mejtie dââhkasjehteme goh unnebelâhkoeh gielh sveerjesne leah jiddisch, romani chib (gaajhkh smaare tjerth) saemiengiele (gaajhkh smaare tjerth), suomiengiele jih meänkieli. Dah gielh aaj gâävnes Sveerjen unnebelâhkoeh gielekånvensjovnesne mejtie dââhkasjehteme. Golme dejstie gielijste saemien – jih suomiengielh jih meänkieli leah sjiere daajvine veadtaldahkesne v.g. dah histovrijen mietie nånnoes sjiere daajvine. Dannasine dah gielh veaksagâbpoe vaarlimes utnieh unnebelâhkoeh gielekånvensjovnen mietie, jiddischeste jih romani chibeste.

Unnebelâhkoeh gielelaakem buektiehtamme

Sjiere daajvine gusnie saemien- jih suomiengielh jih meänkieli guhkie aerpiem utnieh desnie sjiere unnebelâhkoeh gielelaakem buektiehtamme. Gielelaakesne sjiere tjielth Norrbottenisnie leah nimhtemes reeremdaajvh, jih dellie aajne almetje reaktam âtna saemien- jih suomien gielh jih meänkielim nuhtjedh reeremisnie jih dööppestovline. Gielelaake aaj reaktam vaadta aarhskuvline jih voereshoksine abpe jallh bielietÿjtem unnebelâhkoegieline.

Läänestävrom Norrbotten läänesne barkoem âtna beetnehvierhtiem juekedh tjiettieh gaskoeh reeremdaajvine dej maaksoej ävteste laaken gaavhtan. Läänestävrom barkoem aaj âtna vujnedh guktie tjielth laakem nuhtjeh.

Unnebelâhkoepolihthekste – boelhke sÿejhme dajvesne

Jijnjh vihkeles boelhkh unnebelâhkoepolihthekste, goh ööhpehtimmie-, kultuvre-, jih ijediskrimineringebarkoeh, jeatja politihkedajvine buektiehtamme. Juktie dah unnebelâhkoepolihthekste ulmie jaksedh dellie daerpies ektiebarkoem buektiehtidh unnebelâhkoepolihthekste jih jeatja politihkedajvieh gaskoeh. Dannasinie reeremassekaanslijesne joekoen barkoedâehkie gâävnesjedh sadthalmetjine sjiere departementjste. Vihkeles aaj seamma vierhtegevâäjnoe unnebelâhkoepolihthekste deavhta.

Ööhpehtimmie

Vihkeles gaajhkh maanah Sveerjesne maahtoem åadtjoeh unnebelåhkoej histovrijen bijre jih dovne dej kulturij, gieliej jih relijovnen bijre. Dannaasne daate skuvliej learoesejkesjimmine tjaalasovveme ahte maahtoem galkien vedtedh dej nasjovne unnebelåhkoej jih unnebelåhkoej gieliej bijre. Ietnie-gieleööhpehtimmie jih gööktegiele ööhpehtimmie vihkeles gosse unnebelåhkoej gielh duedtedh jih nånnoes darjodh. Skuvlereereme galka sov barkosne utnedh ööhpehtimmiem gieltjedidh guktie ietneingiele-ööhpehtimmie jih gööktegiele-ööhpehtimmie unnebelåhkoejde gåarede.

Kuluvre

Unnebelåhkoeh stoere kultuvrem utnieh v.g. sjiere hammoejne daam vuesehte. Dan gaavhtan daate unnebelåhkoej kultuvrem åadtja öövtehtiedidh jih vaarjelidh Sveerjesne, seammalaakan daate kuluvrejielemem Sveerjesne stueremhte. Månngan 2000 dellie staaten däärjege litteratuvrese jih kultuvreplareride fierhten jaepien nasjovne unnebelåhkose jáhta, joekoen vihkeles unnebelåhkojde vaarjelidh gosse däärjegem juekedh. Båetije jaepen 2002 månngan dellie staaten kultuvr raerie fierhten jaepien vierhtieh vaadta dej nasjovne unnebelåhkoej gielim jih kultuvrem skraejrietidh.

Gielevaarjelimmie

Dan nasjovne gieleepolitihken ulmesne tjaalasovveme gaajhkh almetjh reaktam gielide utnieh v.g. reaktam åtna jįjtsedh unnebelåhkoegielem nuhtjedh jih öövtedidh. Staaten reereme Instituhte gielide jih almetje mājhtoejde dihte diedtem åtna gielevaarjelimmien bijjelen jiddischeste, romani chibeste, suomiengieleste jih meänkieliste. Saemiedigkie diedtem åtna saemiengieline barkedh jih vaarjelidh.

Ijje-diskrimineringe

Sveerje sjiere laakem åtna diskrimineringen vuestie v.g. etniske jih relisjövse utnijen gaavhtan.

Ålma etniske diskrimineringen vuestie (DO) bar koem åtna diskrimineringem dåastoehdidh dan gaavhtan etnijen ektesne, religjovnem jallh jeatja lohkemem utnieh. DO bājhkoehimmieh dåastoehde diskrimineringen bijre. Juktie diskrimineringe jįjnemes romerijstie dellie DO sjiere bar koem åtna diskrimineringem romerijstie dåastoehdidh.

Stuerebe faamoeh nasjovne unnebelåhkoejde

Stuerebe faamoeh nasjovne unnebelåhkoejde

Unnebelåhkoepolitihkesne guhtjelasse faamoen bijre ektievökiejeliemisnie vihkeles nasjovnen unnebelåhkoejde. Joekoen jįjnem dorjeme unnebelåhkoejde nuepieh stuerebe faamoem åadtjodh v.g. ektieraerietjåahkoeh buektiehamme saadth almetjij gujmie reerenasseste jih unnebelåhkoej åårganisasjovnijste. Dah åårganisasjovnh mejtie unnebelåhkoej åvteste fierhten jaepien beetnehvierhtiem åadtjoeh ulmine aelhkebe barkedh dej åårganisasjovnine. Beetnehviehtieh öörnegen mietie juakasovvieh goh staaten däärjegen bijr (2005:765) nasjovne unnebelåhkoejde.

Internasjovne ektiebarkoe

Fierhten vihjtete jaepien Sveerje Europaraaran buerkeste maam dorjeme guktie raamekånvensjovnem buektiehtidh jih fierhtene gålmeden jaepien maam dorjeme unnebelåhkoekånvensjovnen mietie. Europaaerie Sveerjen buerkiestimmieh gieltjede jih Sveerjem aaj guessiedehta ihke dej reeremidie jih åårganisasjovnh råkiedh mejtie diedtem åtna. Dan månngan Europaraerie tjåangkan tjaalasåvva sov minngemesraajesh jih raerieh Sveerjen bijre buerkiestimmesne. Daate gieltjedimmie barkoe öövre vihkeles guktie vielie barkedh jih unnebelåhkoepolitihkem öövtedidh. Sveerje aaj ektesne barka vielie enn dihte bååstede-buerkiestimmie ektesne göökte ekspertedåehkine barkieh. Sveerje dovne ektesne barka noerhte laantine unnebelåhkoepolitihke guhtjelassine jįjnjh barkoedåehkine.

Vielie dæjredh

Proposisjovne 1998/99:143 Nasjovne unnebelåhkoeh Sveerjesne åadtjh gaavnedh reerenassen webbesijjesne www.regeringen.se. Maahtah aaj daam åstedh Reerenassen trukksovveme-ekspedisovnesne, teel. 08-786 58 10. Vielie saernie reerenassen barkoen bijre dej nasjovne unnebelåhkoejne vuartesjh www.regeringen.se, www.manskligarattigheter.se jallh dajvese demokratijeöövtidämman, nasjovne unnebelåhkoeh jih demokratijeguhtjelassh: 08-405 10 00 (vxl.) Saernieh Europaraerien barkoen bijre aaj www.coe.int gååvnese.

REGERINGSKANSLIET

Integrasjovne-jih

seamma vierhtegedepartemente

103 33 Stockholm • tfn växsele 08-405 10 00

Guhtjelassh jih ulmiesisvegh Bilge Tekin Befrits tfn 08-405 10 00 vaestede. Vielie deahpadimmieplaerieh maahtah Integrasjovne jih seamma vierhtegedepartementeste åadtjodh, tlf 08-405 10 00 jallh Reerenassen webbesijjeste: www.regeringen.se

Trukksovveme Grafisk service, snjaltjen 2007. Deahpadimmieplaerie Integrasjovne-jih seammav vierhtegedepartemente dorjeme. Artikelnenr. IJ07:0